

ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

PROBLEMS OF PSYCHOLOGY OF ACTIVITY IN SPECIAL CONDITIONS

2026

21-22 квітня/April

ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ З
МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE WITH
INTERNATIONAL PARTICIPATION

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

STATE EMERGENCY SERVICE OF UKRAINE
NATIONAL UNIVERSITY OF CIVIL PROTECTION OF UKRAINE

ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

PROBLEMS
OF PSYCHOLOGY OF ACTIVITY
IN SPECIAL CONDITIONS

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю

Materials
of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical
Conference with International Participation

21-22 квітня 2026 року
21-22 April, 2026

Черкаси
Cherkasy

УДК 159.923
П 78

*Рекомендовано до друку вченою радою
навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 11 від 23 березня 2026 року)*

*Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому
доступі комісією з питань роботи із службовою інформацією
у Національному університеті цивільного захисту України
(протокол № 3 від 18 березня 2026 року)*

П 78 **Проблеми** психології діяльності в особливих умовах : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Черкаси, 21-22 квіт. 2026 р. Київ : ТОВ «7БЦ», 2026. 396 с.

ISBN 978-617-8794-93-4

Збірник містить матеріали, представлені учасниками IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблеми психології діяльності в особливих умовах».

У публікаціях висвітлено широке коло проблем, пов'язаних з актуальними питаннями психологічного забезпечення службово-професійної діяльності підрозділів сил безпеки та оборони України; медико-психологічними основами збереження здоров'я й реабілітації учасників бойових дій та інших надзвичайних ситуацій; особливостями надання психологічної допомоги постраждалим внаслідок кризових травматичних подій.

Збірник адресований науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, спеціалістам у галузі психології, а також усім тим, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями психологічних проблем діяльності в особливих умовах.

УДК 159.923

ISBN 978-617-8794-93-4

© Авторські тексти, 2026
© НУЦЗ України, 2026

UDC 159.923
P 78

Recommended for publication by the Academic Council of the Educational and Scientific Institute of Operational and Rescue Forces of the National University of Civil Protection of Ukraine (Protocol № 11 of March 23, 2026)

Publication of the materials in this collection in open access is permitted by the Commission on Work with Official Information of the National University of Civil Protection of Ukraine (Protocol № 3 of March 18, 2026)

P 78 Problems of Psychology of Activity in Special Conditions: Materials of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation, Cherkasy, April 21-22, 2026. Kyiv : LLC «7BC», 2026. 396 p.

ISBN 978-617-8794-93-4

The collection contains materials presented by the participants of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with international participation «Problems of Psychology of Activity in Special Conditions».

The publications cover a wide range of issues related to current problems of psychological support of professional activity in the units of the security and defense sector of Ukraine; medical and psychological foundations of health preservation and rehabilitation of combatants and participants of other emergencies; as well as the peculiarities of providing psychological assistance to victims of crisis and traumatic events.

The collection is intended for researchers, lecturers, students, specialists in the field of psychology, and anyone interested in contemporary scientific research on psychological issues of activity in special conditions.

UDC 159.923

ISBN 978-617-8794-93-4

© Authors' theses, 2026

© National University of Civil Protection of Ukraine, 2026

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Ігор ТОЛОК – ректор Національного університету цивільного захисту України, кандидат педагогічних наук, доцент, лауреат Державної премії України в галузі освіти, Заслужений працівник освіти України;

Анастасія КУЧИНСЬКА – начальник управління психологічного забезпечення та соціального захисту Департаменту персоналу апарату ДСНС;

Тамара ЯЦЕНКО – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України;

Геннадій ГРИБЕНЮК – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, доктор психологічних наук, професор;

Лариса ЗАГРАЙ – декан факультету психології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор психологічних наук, професор;

Наталя МІЛОРАДОВА – професор кафедри психології, соціології та педагогіки Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор психологічних наук, професор;

Наталя ОНЩЕНКО – професор кафедри загальної психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор психологічних наук, професор;

Юлія ЧИСТОВСЬКА – завідувач кафедри психології Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, доктор психологічних наук, професор;

Олег НАЗАРОВ – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, кандидат психологічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України;

Станіслав ЛАРІОНОВ – професор кафедри психології та педагогіки Національної Академії Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, доцент;

Микола ФОМИЧ – начальник кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, кандидат психологічних наук, доцент;

Alexander GERSHANOFF – Director of Educational Programs of Israel Trauma Coalition, International Trauma Expert, CBT Psychotherapist (Israel);

Nino OKRIBELASHVILI – Head of the Department of Psychiatry and Medical Psychology, Tbilisi State University, Doctor of Medical Sciences, Professor. President of the Georgian society of psychiatrists (Georgia);

Kateryna HANAMURA – Assistant Professor, Kansai University of Nursing and Health Sciences (Japan).

2. Коляда О., Оніщенко Н. Особливості психоемоційного стану дітей в умовах війни. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. Харків. НУЦЗУ, 2024. Вип. 1(7). С. 93–104.

3. Сашуріна, О. Ю. Психоемоційний стан дітей в умовах військової агресії. *Захист прав дитини в умовах військової агресії* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. МВС України, Одес. держ. ун-т внутр. справ. Одеса : Вид-во «Юридика», 2023. С. 237–239.

ПСИХОЛОГІЧНА ВИТРИВАЛІСТЬ РЯТУВАЛЬНИКА ЯК РЕСУРС КРИЗОВОЇ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

*Олексій ШУТЕНКО,
курсант 1-го курсу ННІ ОРС,
Національний університет цивільного захисту України*

*Аліна КОЛОМОЄЦЬ,
викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах,
Національний університет цивільного захисту України*

В умовах повномасштабної війни рятувальники ДСНС України виконують не лише функції ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, а й фактично стають першою ланкою психологічної підтримки осіб, які пережили кризові травматичні події. Саме вони контактують із людьми у стані гострої стресової реакції, паніки, шоку або втрати. У таких ситуаціях вирішальним чинником ефективної взаємодії є психологічна витривалість самого рятувальника – здатність зберігати внутрішню стабільність, професійну зібраність і емоційну врівноваженість попри інтенсивний психотравмувальний вплив.

Діяльність у кризових умовах характеризується високим рівнем психічної напруженості, що формується під впливом небезпеки для життя, дефіциту часу, інформаційної невизначеності та моральної відповідальності [1]. За пролонгованого стресового навантаження можливе поступове зниження психічної надійності, порушення концентрації уваги, емоційної регуляції та якості комунікації [1]. У контексті кризової допомоги це має принципове значення, оскільки саме емоційна врівноваженість фахівця створює для постраждалого відчуття безпеки та контролю.

Сучасні міжнародні дослідження підтверджують, що працівники екстрених служб, які систематично взаємодіють із постраждалими, мають підвищений ризик розвитку вторинного травматичного стресу, емоційного виснаження та порушень сну [2]. Вторинна травматизація може проявлятися у формі емоційного оніміння, зниження емпатії або надмірної емоційної залученості, що ускладнює професійну взаємодію. У кризовій ситуації навіть незначне зниження здатності до регуляції емоцій може негативно вплинути на стан постраждалого.

Психологічна витривалість у сучасних підходах до резильєнтності розглядається як багатовимірний ресурс, що включає здатність до швидкого відновлення після інтенсивного емоційного впливу, когнітивну гнучкість, контроль поведінкових реакцій та підтримувальне соціальне середовище [2]. Для рятувальника це означає збереження ясності мислення, здатність демонструвати впевненість і спокій, а також підтримувати адекватний рівень емпатії без втрати професійної дистанції.

Особливої уваги потребує профілактика професійного вигорання, яке у сучасних міжнародних документах визначається як наслідок хронічного робочого стресу, що не був ефективно подоланий [3]. В умовах воєнного стану ризик вигорання зростає через повторюваність травматичних подій та обмежені можливості повноцінного відновлення. Наявність системного психологічного супроводу, регулярних дебрифінгів,

програм розвитку навичок саморегуляції та створення культури відкритого обговорення переживань сприяє зниженню негативних наслідків пролонгованого стресу [3].

Психологічна витривалість у кризовій допомозі виконує подвійну функцію. З одного боку, вона захищає самого фахівця від професійного виснаження, а з іншого – виступає стабілізуючим фактором для постраждалих. Людина в стані гострої травматичної реакції орієнтується на емоційний стан того, хто надає допомогу. Спокій, впевненість і структурованість дій рятувальника сприяють зниженню рівня паніки та відновленню відчуття контролю у постраждалого.

Отже, психологічна витривалість рятувальника є не лише особистісною характеристикою, а ключовим професійним ресурсом кризової допомоги. Її формування потребує поєднання спеціальної підготовки, розвитку навичок емоційної саморегуляції та організаційної підтримки в межах системи психологічного забезпечення. У період воєнного стану збереження внутрішньої стабільності особового складу ДСНС стає важливою умовою якісної психологічної підтримки населення та гуманітарної стійкості суспільства в цілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Психологія діяльності в особливих умовах: навчальний посібник / Г. С. Грибенюк, О. М. Дячкова та ін.; за заг. ред. проф. М. А. Кришталя. Київ, 2021. 320 с.
2. Брукс С.К., Грінберг Н. Психічне здоров'я та психологічне благополуччя працівників екстрених служб: Європейський журнал психотравматології, 2021, 12(1), 1883926.
3. Всесвітня організація охорони здоров'я. Керівні принципи ВООЗ щодо психічного здоров'я на робочому місці. Женева: ВООЗ, 2022.

ПРОЩЕННЯ ЯК ЧИННИК ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ОСІБ, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ ТРАВМАТИЧНІ ПОДІЇ

*Катерина ЯКОВЛЕВА,
здобувачка вищої освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*

*НК – Анастасія БОЛЬШАКОВА,
доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*

Сучасні соціальні умови, позначені зростанням кількості кризових та травматичних подій, актуалізують проблему психологічного відновлення осіб, які пережили втрати, насильство, вимушені зміни життєвих обставин або міжособистісні розриви. Кризові травматичні події не лише порушують емоційну стабільність, а й впливають на систему переконань, життєві смисли та відчуття особистісної цілісності. Унаслідок цього процес відновлення набуває складного багаторівневого характеру, потребуючи мобілізації внутрішніх психологічних ресурсів.

У контексті пошуку чинників, що сприяють психологічному відновленню, дедалі більшої уваги набуває феномен прощення. Прощення розглядається як складний внутрішній процес, пов'язаний із трансформацією емоційного ставлення до травматичного досвіду, переосмисленням події та відновленням смислової узгодженості життєвої історії. Воно може виступати не лише моральною категорією, а й

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ**

**PROBLEMS
OF PSYCHOLOGY OF ACTIVITY
IN SPECIAL CONDITIONS**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю
21-22 квітня 2026 року**

**Materials
of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical
Conference with International Participation
21-22 April, 2026**

*Редколегія може не поділяти поглядів авторів.
За зміст вміщених у збірнику матеріалів
персональну відповідальність несуть автори.*

Підписано до друку 11.03.2026. Формат 60×84 1/8,
Гарнітура Times New Roman.
Обл.-вид. арк. 46,03. Ум. друк. арк. 31,08.

Видавець ТОВ «7БЦ»
03067, м. Київ, вул. Олекси Тихого, 84
e-mail: 7bc@ukr.net. тел: (044) 592-00-80
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №5329 від 11.04.2017